

Tonca iz lonca

Nenavadna zgodba iz starih časov.

7.

Bernardu je biló po Toncu dolg čas. Prve dni se kar privaditi ni mogel, da ga nima ob strani. Pet let mu je bil kakor nekak angel varuh, pa ga zdaj ni in ni. Minil je teden, šel je drugi, mesec se je obrnil, v dnevnik pa še vedno ni mogel zapisati kaj novega o Toncu. In je začel potem misliti, da sta se oče in Tonca gotovo že vrnila, pa da Tona in Polona, če sta jo z očetom našla in rešila, ne pustita malega več v mesto. S to mislijo se je sprijaznil in samo še čakal, da mu Tonca, ko vendar zna pisati, kako po kom sporoči, kaj vse sta z očetom doživela.

Meseci so potekali. Bernard ni utegnil več misliti ne na Tonca in ne na dom, zakaj bil je že v teologiji in njegovo šolanje je šlo h koncu.

Nekega dne, ko ni najmanj mislil, da bi ga kdo obiskal in motil sredi obilnega učenja in pripravljanja za zadnje izpite, so ga poklicali, naj gre v govorilnico.

Nemalo se je začudil, ko je odprl vrata in zagledal v govorilnici — grajskega pisarja.

»Čudite se, gospod Bernard, kaj je mene prineslo v mesto?« je pisar začel, ko sta se pozdravila, in povedal, da ga je poslal grof. Poravnal da je pri rektorju zadnji prispevek za njegovo šolanje in da mu čestita, ker se je tako pridno učil. Rektor da ga je pohvalil in omenil, da morajo biti ne samo domači, temveč vsi iz Srednje vasi graščaku hvaležni, ko bodo že to leto doživeli prvo novo mašo.

»Dà, ako Bog dá, jo bom pel za Marijin praznik sredi avgusta na Skalni gori v novi Marijini cerkvi,« je ponižno povedal Bernard.

»Upajmo, da se dotlej oče le vrne ...«

»Kaj, ga še ni?« je Bernard prebledel.

In je pisar povedal, da ga še ni. On da dolgo ni vedel nič o tem, da bi bil šel Košana za Turki iskat neko Polono iz sosedne doline. Pred kratkim da je izvedel. Župnik je bil po opravkih na gradu, pa da sta govorila. Prav o njem da sta govorila, kako hitro so šla leta študij, dà. In potem da je župnik povedal novico, ki je bila že stara, in se je čudil, da ni prišla še na grad. Pa ne samo to. Da je tudi mati od dela in žalosti zbolela, da je povedal in da so jo prevedeli ...

»Mater, mojo mater?«

Bernardu se je zameglilo pred očmi in mu je biló, kakor bi mu bil kdo zabodel nož v srce.

»Saj je zdaj vse dobro, gospod Bernard, nič naj vas ne skrbi! Bog in trdna narava sta pomagala. Mati je spet zdrava, samo za očetom joče in žaluje, ker se boji, da so ga Turki pobili, dà. Drugače je vse v redu doma, Graparjevi pomagajo in včasih pride še čevljar Tona, ki hodi spraševati

po ženi. Dà, in mati vas prosi, gospod Bernard, da bi molili za očeta, da bi se vrnil živ in zdrav. Dà, in še tega ne smem pozabiti: gospod župnik vas pozdravlja in pravi, da vas te novice ne motijo pri učenju, da je že božja volja, da morate okusiti tudi nekaj grenkosti, ko je šlo doslej vse tako lepo brez težav in neprijetnosti, dà.»

Pisar je vstal izza mize, češ da je gospoda Bernarda že preveč zadržal in da ve, kako je čas dragocen, ko se mora studiosus pripravljati za izpite. Želel je Bernardu tudi pri zadnjih izpitih najboljši uspeh in izrazil upanje, da se bosta videla po novi maši kaj na gradu, kamor gotovo pride, da se graščaku zahvali in priporoči.

Tudi Bernard je vstal in dal pisarju roko. Nič da ga ni zadržal, da ga je bil vesel, le da takih žalostnih novic ni pričakoval. Naj pozdravi mater in naj jo potolaži, kakor ve in more, on da bo že molil. In za Rožnico naj se pripravijo, da pridejo na Skalno goro. In gospoda župnika naj pozdravi in tudi gospoda grofa, ki mu je hvaležen in moli vsak dan zanj. Da bo prvo mašo, ko se vrne domov, bral v grajski kapeli, ako bo gospodu grofu prav. In takrat da se mu zahvali za vse. Tako da je že večkrat mislil in da bo tako tudi napravil.

»Prav, prav, gospod Bernard!« je bil stari grajski pisar vesel in je še ponovno stisnil studiosu roko, ko ga je spremil do glavnih vrat, kjer sta se poslovila kakor oče in sin...

Tisti dan se Bernard ni mogel več učiti. Poskusil je, a ni šlo. Misli so mu bile doma pri materi, potem pa iskale očeta. Šle so za njim in Toncem po vseh deželah in mestih, o katerih se je učil v šolah, prav notri v globoko Turčijo. Vse grozne zgodbe o Turkih in njihovih ujetnikih so mu prihajale v spomin. Tudi tista o kralju Matjažu v turški vozi, iz katere ga je rešila turškega carja mlajša hči, kakor je slišal peti v otroških letih doma. Takrat se mu je zamalo zdelo, da je rešila carjeva hči kralja Matjaža. Želel je, da bi on tedaj živel in bil junak. Pripasal bi sabljo v kačjem strupu kaljeno, ki bi švigala plamen, ko bi jo vihtel, se zagnal na konja in oddrvel reševat kralja... Še se spominja, oče se je smejal, ko mu je povedal, kaj mu ni všeč. Da ni še vseh dni konec, mu je rekel, in da se kdaj še lahko izkaže, ako ga ne mine želja po junaštvu... Ne, zdaj bi si z mečem ne upal na pot, vsaj sam ne, ko je videl, kakšni so Turki. V potujočega pevca preoblečeni šolar bi pa šel. Od mesta do mesta bi hodil po Turčiji in prišel v samo prestolno mesto in bi tako pel, da bi ga hotel slišati sam sultan. In bi zapel sultanu, kakor ni dotlej še nikjer, čeprav bi na vsej dolgi poti ne pel druge pesmi.

Tam gori na Slovenskem
je lepa, lepa vas,
v tej lepi, lepi vasi
doma sem revež jaz.

Doma se joče mati,
je daleč oče ujet,
sin vzel sem v roke lutnjo
in k njemu iščem sled.

Toliko časa pel bom
in v strune bom igral,
da bom očeta našel
in ga domov peljal.

In z nama se povrne
spet sreča v lepo vas
tam gori na Slovenskem,
kjer mati čaka nas...

Tako bi pel; vso žalost in hrepenenje bi izlil v svoj glas in strune bi jokale in prosile, da bi se sultanu omečilo srce in bi ga vprašal, s čim naj mu poplača pesem, ki ga je tako ganila. In bi prosil, naj izpusti očeta iz ječe. In sultan bi ga uslišal. Poveljnikom vseh ječ v vseh mestih svojega

cesarstva bi poslal pisanje — ferman, naj izpustijo takega in takega moža, ki so ga takrat in takrat zajeli. V prestolno cesarsko mesto naj ga pripeljejo, kjer ga čaka sin, ki si je pridobil sultanovo naklonjenost...

Prijatelj sosed je zapazil, kako sloni Bernard ob pultu, si podpira glavo ob odprti knjigi, v kateri pa ni obrnil ne enega lista ves čas, odkar se je vrnil v učilnico. Stopil je k njemu in ga zdramil iz zamišljenosti.

»Kaj ti je?« ga je vprašal.

In Bernard mu je povedal, kaj je izvedel in kaj misli.

»Pa zdaj, ko si pred ordinacijo, pred posvečenjem, da bi šel na tako pot? Ali se ti ne zdi škoda? In še to: ako se je posrečilo temu in onemu rešiti koga s pesmijo iz ječe, kakor smo slišali in tudi brali, ali misliš, da se bo tudi tebi?«

»Poskusil bi, za očeta sem pripravljen žrtvovati vse,« je odgovoril Bernard. —

Sosed ni mogel zamolčati, kaj tare Bernarda. Preden je bilo konec študija, so vedeli že vsi v učilnici o Bernardovi nameri. Tudi rektor je izvedel. Poklical ga je k sebi

in mu s tehtnimi razlogi dokazal, da bi biló nespametno, ako bi tvegäl tako pustolovščino. Edino sredstvo, ki more očetu pomagati, da je molitev, ki prebije železna vrata.

In Bernard je odšel od rektorja naravnost v hišno kapelo in je molil in molil in čutil vedno bolj trdno zaupanje, da ga bo Bog uslišal in rešil očeta in še Tonca, ki je tako dober otrok... (Dalje prihodnjič.)

France Bevk

Butec

Tako je bilo — pripovedujem, kakor sem slišal — živela je žena, ki je imela sina, mož pa ji je bil že umrl. Sin je bil slabotnega telesa, a debele glave, a kljub debeli glavi počasne pameti, zato so ga klicali za Butca.

Malo je jedel, nikoli ni jokäl ali se jezil. In kar je bilo še največje čudo — ni poznal strahov. Zvečer so drugi otroci tekli v hiše, a on se je potikal po okolici. Ni se bal ne maliča ne hudiča — še z očesom ni trenil, ako so pripovedovali o njem.

Tam blizu je stal star, prazen mlin, v katerem je strašilo vse noči. Baje so bile pogubljene duše rajnega mlinarja in njegovih štirih sinov, ki niso našle miru. V življenju niso imele nikoli dovolj, po smrti jih je preganjala večna lakota. Kogar je v nočni uri zavedla pot tam mimo, so ga duše obstopile: »Daj nam jesti, daj nam jesti!« Vsakdo je pobegnil, kar so ga nesle noge. In če bi ne bil pobegnil, bi ga bile duše živega raztrgale.

Butec je poslušal, ko so pripovedovali o tem. Obsla ga je želja, da bi se srečäl s pogubljenimi dušami. Nobenemu ni rekel, kam gre, vzal je vrečo in se napotil k mlinu. Dospel je, pogubljene duše pa okoli njega, cukale so ga za jopič in vpile: